

Ο πραγματικός διάλογος επείγει

Της ΠΕΠΗΣ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

Οι «σοφοί» που συμβουλεύουν την κυρία υπουργό Παιδείας φαίνεται πως δεν είχαν σκεφτεί το αυτονόητο. Τα οποιαδήποτε μέτρα πρέπει να ιεραρχούνται και να παρουσιάζονται έτσι που να μην κινητοποιούν το μέγιστο της αντίθεσης. Μεγάλο μέρος της πανεπιστημιακής κοινότητας συμφωνούσε κατ' αρχήν ότι το δημόσιο Πανεπιστήμιο έχει προβλήματα και ότι ο Νόμος-Πλαίσιο χρειάζεται αλλαγές. Κρατώντας μian αυταρχική και αδιαφανή στάση, καταργώντας το διάλογο, συνδέοντας το θέμα αυτό με την ίδρυση των «μη κερδοσκοπικών» πανεπιστημίων και φανερώνοντας πως ήθελε να περάσει μείζονες αλλαγές για την εκπαίδευση από το θερινό τμήμα της Βουλής, συσπείρωσε εναντίον της και αυτούς που θα συμφωνούσαν σε κάποια ζητήματα μαζί της.

Το κίνημα που φούντωσε ενάντια στα σχέδιά της μπορεί να κριθεί με οποιονδήποτε τρόπο, η χλωμή ωστόσο επιρροή των παραδοσιακών φοιτητικών παρατάξεων -από την ΔΑΠ και την ΠΑΣΠ ως και την Πανσπουδαστική- και οι πολλοί ανεξάρτητοι φοιτητές που μετέχουν αποδεικνύουν ότι είναι παράλογο να το θεωρήσουμε προϊόν συνωμοσίας και υποκίνησης που, όπως κάθε πολιτικός σε δυσκολία, επικαλέστηκε η κ. Γιαννάκου. Με το να γίνει μέρος της κρίσης, η υπουργός δεν μπορεί να δει καθαρά. Ο δρόμος που της μένει τώρα είναι η καταστροφική εμμονή είτε η υποχώρηση. Όσα όμως συμβαίνουν μάς δίνουν την ευκαιρία να μετáσχουμε -ακάλεστοι- σε έναν διάλογο που θα έπρεπε να αναδείξει όσα ακριβώς αποσιωπήθηκαν.

Πάνω σε μια λέξη μπορεί να χτιστεί ένα μυθιστόρημα. Ο Ουγκό έχτισε την «Παναγία των Παρισίων» πάνω στη λέξη ανάγκη. Ποια είναι η ανάγκη που οδήγησε σε μια ακόμη μεταρρύθμιση; Και τι μπορεί να σημαίνουν λέξεις όπως μεταρρύθμιση, αλλαγή κ.λπ. που, επαναλαμβανόμενες, καταντούν συμπτώματα ψυχαναγκασμού; Αν θα θέλαμε να συνοψίσουμε το ανακόλουθο του Νόμου-Πλαίσιου θα λέγαμε ότι γενικεύει προσχηματικά μια κινηματική λογική που, όταν το κίνημα απουσιάζει, οδηγεί σε παραμορφώσεις και κακοπλάσιες. Αυτό όμως που διαφαίνεται είναι πως τα προωθούμενα μέτρα στοχεύουν όχι τόσο στη βελτίωσή του όσο στην υπαγωγή της ανώτατης εκπαίδευσης στη λογική της αγοράς.

Τα τελευταία τριάντα χρόνια στην ελληνική και την ευρωπαϊκή εκπαίδευση επιβλήθηκαν καθοριστικές αλλαγές, που τώρα δείχνουν το αληθινό πρόσωπό τους και που οι σημερινές κινήσεις του υπουργείου επιχειρούν να ολοκληρώσουν. Το βασικό στοιχείο είναι η κυριαρχία της υποτιθέμενης πρακτικής χρησιμότητας και της οικονομικής αποδοτικότητας, σε βάρος του ανθρωπιστικού, του κοινωνικού και του πολιτικού ρόλου της παιδείας. Με τη λογική αυτή πραγματοποιήθηκε η συρρίκνωση και η ισοπέδωση της γλώσσας και της Ιστορίας στα ωρολόγια προγράμματα της μέσης εκπαίδευσης. Η υποβάθμιση των ανθρωπιστικών/ κοινωνικών σπουδών εξάλλου, καταγράφεται εδώ και καιρό και στους θεσμούς που χρηματοδοτούν την έρευνα. Κανείς δεν πρόσεξε ότι ο ίδιος ο τίτλος της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας σηματοδοτούσε στην πραγματικότητα το ότι, πέρα από τα παχιά λόγια περί της σημασίας του ελληνικού πολιτισμού κ.λπ., οι ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες αποκλείστηκαν από την έρευνα.

Η εξέλιξη όμως αυτή πρέπει να συνδεθεί με την αυξανόμενη κυριαρχία του μεγάλου ιδιωτικού κεφαλαίου στα πολιτιστικά και εκπαιδευτικά μας πράγματα. Δεν μιλώ μόνον για τα ΙΕΚ (και αυριανά πανεπιστήμια) που ήδη είναι οι προνομιακοί συνομιλητές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και που, μεταξύ άλλων, ψάχνουν να αναβαθμίσουν κοινωνικο-οικονομικά τα δεκάδες χιλιάδες πτυχία τους, αλλά και για την κυριαρχική θέση του συγκροτήματος Λαμπράκη σε σχέση με τις βιβλιοθήκες, τον ηλεκτρονικό εξοπλισμό και τον ίδιο τον σχεδιασμό της εκπαίδευσης. Μόνο που εδώ, όπως και στο Μέγαρο, έχουμε έναν ιδιωτικό τομέα που αναιρεί τα όποια θετικά της ιδιωτικοποίησης, γιατί χρηματοδοτείται κατ' ευθείαν και σχεδόν αποκλειστικά από το Δημόσιο. Η κυριαρχία του κριτηρίου της αγοράς, που νοσεί από νταβατζήδες και μίζαδόρους, απειλεί λοιπόν να σφραγίσει τη δημιουργία «μη κερδοσκοπικών» πανεπιστημίων που θα ζουν απομυζώντας το κράτος. Η αξιολόγηση των ιδρυμάτων και των διδασκόντων, όπως προτείνεται από το υπουργείο, και σε συνδυασμό με τον προκρούστειο αλγόριθμο, θα παγιώσει απλώς αυτήν τη μονόπλευρη τεχνοοικονομίστικη στροφή τής εκπαίδευσης.

Το κράτος έχει συμφέρον να αναβαθμίσει τα υπαρκτά ΑΕΙ. Είναι γεγονός ότι ένα νέο κατεστημένο διαδέχθηκε το παλιό και η πρόσφατη τραγική ιστορία του θανάτου του καθηγητή Αλεξανδρόπουλου διδάσκει ότι το αντιδραστικό πνεύμα της έδρας επιβιώνει συχνά, ακόμα και κάτω από προοδευτικά προσώπεια. Τα ΑΕΙ και γενικότερα η εκπαίδευσή μας πάσχουν από το πνεύμα της ανώριμης, δουλικής ταύτισης με αξιώματα, συμπεριφορές, ιδέες, κείμενα. Η σκονισμένη επίκληση «κύριος καθηγητής» επιβιώνει και σήμερα, ταυτίζοντας το όποιο ανθρωπάκι με τον τίτλο του· το κείμενο του συγγράμματος που προσπαθεί να αποστηθίσει ο φοιτητής ταυτίζεται με την πεμπτουσία της γνώσης. Στερημένα από οικονομική αυτοτέλεια, γυμνά από διοικητικά στελέχη, στραγγαλισμένα από την περίπτυξη των κομματικών παρατάξεων, την ίδια ώρα που τα κόμματα παίζουν τον κριτή του Πανεπιστημίου, τα ΑΕΙ πρέπει να βρουν πρώτα από όλα μέσα τους, να σκεφτούν σχετικά με τον ίδιο τον πυρήνα της μάθησης, να εφεύρουν, την έμπνευση, την κριτική και δημιουργική δύναμη που σήμερα συχνά τους λείπουν.

Αυτό θα σήμαινε το πέρασμα από την άρνηση στην κατάφαση και την πρόταση. Θα μπορούσαμε να ονειρευτούμε ένα Πανεπιστήμιο που δεν θα φοβόταν τον διάλογο με την κοινωνία και την οικονομία, διότι η κριτική και δημιουργική του παρουσία, ο κεντρικός ρόλος του μαθήματος και της έρευνας, της σχέσης ανθρώπου με άνθρωπο, θα νικούσαν την καχυποψία και τη μνησικακία; Θα μπορούσαμε να φανταστούμε ένα πανεπιστήμιο πραγματικά ανοιχτό με όλες τις έννοιες; Ανοιχτό και δρών ακόμα και όταν βρίσκεται σε κατάληψη, ικανό την ίδια την ώρα των κινητοποιήσεων να προτείνει εναλλακτικά μοντέλα γνώσης και δράσης; Ένα πανεπιστήμιο όπου οι αρχές θα προέρχονταν από καθολική ψηφοφορία; Όπου η ελεύθερη έρευνα, το μάθημα και η συμβολή στη ζωή του ιδρύματος θα ήταν τα πρώτα κριτήρια μιας σωστής αξιολόγησης; Ένα πανεπιστήμιο όπου το άσυλο θα σήμαινε όχι την παραίτηση και την ασυδοσία αλλά την προστασία, με τις ίδιες του τις δυνάμεις, της φυσικής υπόστασης των μελών του και της πνευματικής και υλικής του περιουσίας; Ένα πανεπιστήμιο όπου το κάθε μέλος του θα συμφωνούσε ότι οι καθαροί τοίχοι, η απουσία της ηθικής και της φυσικής βρωμιάς και της βίας είναι προϋποθέσεις της ύπαρξής του; Ο αληθινός διάλογος επείγει.